

Mimarlığın Geleceği Üzerine Kestirimler

F. SEZGİN

Süleyman Demirel Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü Isparta

Özet: Zaman ve mekan boyutları yönünden ele alındığında mimarlık mesleğinin ve mimarın rol ve konumunda, çeşitli dönemlerde, değişimler-gelişmeler ortaya çıkar. Belli dönemlere ait incelemelerden yola çıkılarak mimarlık mesleğinin ve mimarın rolü ve konumu geleceğe dönük olarak kestirilebilir. Bu, mimarlık mesleğinde özellikle tasarım yönünden yeni yöntemler belirlenmesi açısından önemlidir. Bu yaklaşımla tarihsel perspektif içinde Modernite ve sonrasında ortaya çıkan Postmodernizm dönemi bağlamında yapılan gözlemler yaşanan dönemde mimarlığın “mekansızlaşma”ya yöneldiğini vurgular durumdadır. Yine de dinamiklere ve eğilimlere ilişkin bulgulara dayanarak mimarın-mimarlığın, gelecekte, toplumsal konumunun öneminin ve tasarım rolünün, insan yararı izinde, güçlenerek devam edeceği söylenebilir. Ancak tasarım ölçütlerinin “mekanın daralması” yönünde değişimler geçireceği ve çizim araçlarının teknolojik yeniliklerle gelişmesini sürdüreceği ileri sürülebilir.

Anahtar Kelimeler: Modernite, Postmodernite, Mekansızlaşma.

Forecastings On The Future Of Architecture

Abstract: In various periods, changes and developments appear in the role and position of Architecture and architects in the context of the time and space dimensions of architecture. The role and position of Architecture and Architect may be estimated for future by starting from researches related to the certain periods. It is important particularly to find new methods for design in the architectural occupation. By this approach, observations in the historical perspective realized in the context of Postmodernism period which appeared after Modernity in Architecture, stress that architecture tends to become displacement (spacelessness). However, basing on findings related to the dynamics and trends, it may be said that in the future, the importance of the social position and design role of architecture, architect will be continued more strongly on the path of human social interest. Additionally it may argued that design criteria will experience some changes in the direction of “narrowness of space” and drawing equipments will continue its development with technological implements.

Key Words: Modernity, Postmodernity, To Become Displacement (Spacelessness)

Giriş

Bu çalışmanın amacı, zaman ve mekan boyutları gözetilerek mimarlık mesleğinin ve mimarın rol ve konumunun ne olduğunu ve bunda geleceğe ilişkin ortaya çıkan değişimlerin-gelişmelerin niteliklerini gözlemlemektir. Bu gözlemlerden yola çıkarak gelecekteki durumunu ortaya koymaya çalışmaktır. Çünkü mimarlığın-mimarın rolü ve konumu yaşanan dönemin ekonomik, sosyal, politik ve kültürel öğeleriyle güçlü bir etkileşim içindedir. Onlarda ortaya çıkan değişimler ve dönüşümler mimarlığın-mimarın rol ve konumunun da değişik oranlarda etkilenmesine yol açar. Böyle bir çerçevenin incelenmek üzere ele alınması geniş çabalar, ekip çalışması ve uzun zaman gerektirir. Böyle bir araştırma tarihsel perspektif içinde analizler ve kıyaslamalara ihtiyaç duyar. Bu yaklaşımlarla makalenin kapasitesi gözetilerek çalışmada mimarlık mesleğinin ve mimarın rolü ve konumu Modernite sonrası ortaya çıkan Postmodernizm dönemi bağlamında ele alındı. Konu gelecekte mimarın ve mimarlığın rolünün ne olacağı hakkında önermelere taşındı. Malzeme olarak konu açılımında Modernizm ve Postmodernizm dönemlerine ait başlıca mimari yapılar incelendi ve özellikleri belirlendi. Analiz yöntemi olarak tümevarım ve tümdengelim yöntemlerinin sistemik hali kullanıldı. Bu doğrultuda makale kısa giriş sonrasında Modernite ve Postmodernitenin tanımlanması ve örnekler üzerinde

incelenmesi ve bu dönemlerde mimarlığın-mimarın rolü ve konumunun ne olduğunun analiz edilmesi üzerinde yoğunlaştı. Mimarlığın dünü bugünü bağlamında elde edilen bulgular ve gözlemler önermelere taşındı.

Mimarlığın rolü ve konumu, uygarlığın başından beri, geçmişte ve gelecekte mimarlık mesleğinin toplum yaşamına sağladığı olanaklar ve bunların tasarım açısından ne şekilde ele alındığını incelemeye yönelik kavramlardır. Bu kavramlar dönemsel gelişim süreçleri doğrultusunda ele alınmaktadır. Süreçlerin ortaya çıkmasında mimarlıkta mekan anlayışında fonksiyon ön toplumsal yapıdaki değişme ve gelişmelerin de rolü gözönünde tutulmaktadır.

Modernizm döneminde plandadır. Modern mimarlığın anlaşılabilmesi Modernitenin kısaca yerleştirilmesine bağlıdır. Çünkü mimarın toplumsal rolü ve konumu bu dönemde yüksektir. Postmodernizm döneminde ise mimarlıkta mekan anlayışında form ve fonksiyonun ilişkisi ve etkileşimi yeni bir düzlem üzerinde açıklanır. Mimari tutum bir anlamda bireyselleşir.

Modernizm Döneminde Mimarın ve Mimarlığın Rolü ve Konumu

Modern teriminin, Avrupa’da hep yeni bir dönemin bilincinin, antikçağlarla kendisi arasında yeniden gözden

geçirilmiş bir ilişki kurduğu dönemlerde ortaya çıktığı gözlenir. Bu dönemlerde, hep antik çağ, belli birtakım taklitlerle yeniden oluşturulması gereken bir model olarak görülmektedir. Özellikle, antik çağa bakarak "modern" olma fikri, modern bilimin esinlediği bilginin sonsuz ilerleyişi ile değişime uğradı. Modern diye kabul edilen ürünlerin ayırtedici özelliği "yeni" olmasıdır; bir sonraki stilin yeniliği ile onun da modası geçecektir. Ama "modaya uygun" olanın kısa zamanda modası geçse de, modern olan, klasikle gizli bağımlı hep sürdürmüştür. Zamana karşı dayanan ne olursa olsun, daima bir klasik olarak adlandırılır. Modernlik anlayışı, kendisine ait klasik olma ölçütlerini yaratır. Modern, tarihsel süreç içerisinde bir sonraki dönemi temsil eden, daha geniş bir zihinsel durumdur. Modernizm ise, ağırlıklı olarak 20. y.y. başında hakim olan, yenilikçi bir anlayışla birlikte, daha dar ve kapalı bir ideolojik durumu da tanımlar. Modernlikler durumunun birarada olması hali ise moderniteyi oluşturur. Moderniteden bahsederken kültürel, toplumsal alanlarda ortaya çıkmış olan süreçler ifade edilir. Modernite, din, felsefe, ahlak, hukuk, tarih, ekonomi ve siyasetin mevcut durumunun eleştirisiyle başlamış durumdadır. (Kortan, 1996)

Modernizmi oluşturan toplumsal fenomenler öncelikle endüstriyel ve demokratik değişimler olarak belirtilebilir. Geleneksel tarımsal üretim ve küçük çaplı el sanatlarına dayalı durağan bir yapıdan sanayileşmiş, şehirleşmiş, okur yazarlık oranının arttığı, kitle iletişim ve ulaşım araçlarının geliştiği, dinamik bir yapıya geçiş, modernleşme olgusunun ortak özellikleri olarak belirtilebilir. Hakim özellik ise tarıma dayalı toplumsal bir yapıdan sanayiye dayalı toplumsal bir yapıya geçiştir. Modernleşme terimi sanayileşme ve teknolojinin yayılması, toplumsal yaşamda bilginin rolünün artması, ticaretin yayılması yoluyla dünya çapında ekonomik bütünleşmenin oluşması, kırdan kente geçiş ile zihinsel, kültürel ve yapısal değişikliği ifade etmek için kullanılmaktadır. Modernleşmenin ortaya çıkışı sadece felsefi ve fikri akımlarla izah edilemez. Modernizmin ortaya çıkışındaki sosyal ve kültürel temeller de gözardı edilemez. Batının ve modernizm oluşumunda Antik Anadolu-Yunan düşünürlerinin görüşleri kadar, coğrafi keşif ve seyahatlerin, kilisenin otoritesine karşı verilen

Fotoğraf 1. Frank Lloyd Wright, Şelale Evi
Şelale Evi, Wright'ın kutunun parçalanması ilkesini belirgin olarak kullandığı tasarımlarından biridir. Konumlandığı arazinin doğal koşullarını bozmadan yapının bütününe taşır. Binaya dışardan bakıldığında net olarak algılanan konsol çıkımlar hem binanın çevresiyle bir bütün oluşturmasını, hem de binanın geometrik formunun parçalanmasını sağlar. Ayrıca arazinin zemin yapısının büyük ölçüde korunması iç mekanlarda da görsel farklılık yaratır. Böylece,

saf biçimlerle belirginlik, düzgünlük, arınmışlık ve yalınlık elde edilmiş olur.

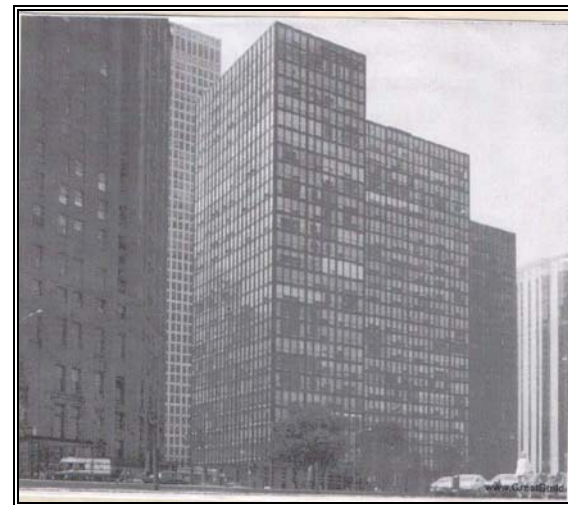
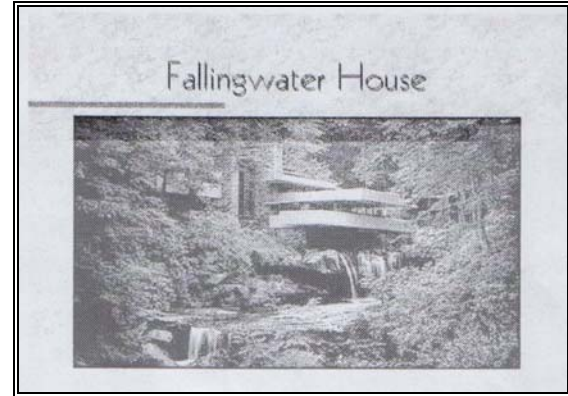
Modern Mimariyi benimseyen diğer bir mimar, Mies Van Der Rohe ise modern mimari tutumunun temelini "az çoktur" (Less is More) ifadesi ile açıklar.

siyasal ve sosyal mücadelenin, sosyal hareket ve değişimlerin hızlılığının da etkisi vardır. Hatta bunlar toplumsal yapı bakımından daha önceye düşer. Modern Mimarlık bu düzlemler üzerinde kavranabilir.

Modernite ve Mimarlık

Modern mimari anlayışı toplumsal tutumun temelinde genellikle "belirginlik, düzgünlük, saf biçimler, bütünlük, arınmışlık, yalınlık" ifadeleri ile açıklanır. Çünkü Modernizm döneminde mimarlıkta mekan anlayışında fonksiyon/işlev ön plandadır. Bu, yaşanan sanayi devrimi sonrası dönemin ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel koşullarının doğal bir sonucudur. Çünkü 18., 19. ve 20. y.y. boyunca ortaya çıkan ekonomik, sosyal sıkıntılarının, konut sorununun, yeni yaşam koşullarının aşılması, bu ilkelerin öngördüğü mimari tutumla olanaklıdır. Bu ilkelerin ve işlevin ön planda olması mimari tasarıma ve mimarın üstlendiği role değişik şekillerde yansır.

Akımın önemli isimlerinden olan Frank Lloyd Wright, çalışmalarını "kutunun parçalanması" kavramı ile açıklamaktadır. Yapının tasarımında mekanlarda doldurma-boşaltma yapılmasıyla ortaya çıkan bir kavramdır. Wright'ın Modern Mimari anlayışı "kutunun parçalanması" görüşü doğrultusunda fotoğraf 1'de görüldüğü gibi özel konut çalışmalarına yansır.

Fotoğraf 2. Mies van der Rohe, Lake Shore Drive Apartmanları

Van der Rohe, Lake Shore Drive Apartmanlarını ilk katlarını boşaltarak ayaklar üzerinde tasarlamıştır. İlk katlardaki bu boşaltma işlemi üst katlarda tamamen dolu olarak sürer. Kent içinde yer alan yapı, çevresindeki binalarla bir bütün oluşturacak şekilde çok katlıdır. Ayaklar arasında devam eden yeşil, çevre-yapı bütünlüğü sağlar ve insanı yüksek katlı bloklar arasında bir nebze olsun rahatlatır.

Modern Mimarlık doğrultusunda çalışmaları olan mimarlar arasında yer alan Walter Gropius, Louis Kahn, Erich Mendelsohn gibi mimarların çalışmalarında da bir yandan Modern Mimarlık ilkelerine dayalı tasarım, bir yandan da bu tasarımla insanın yararının ön planda tutulduğu açıkça gözlenir.

Modern Mimarlık giderek Avrupa'dan tüm dünyaya yayıldı ve ülkelerin çeşitli dinamiklerinden etkilenerek çeşitlendi. Örneğin Japonya'da Modernizm, halk yaşamının fonksiyonu olarak tanımlanır. Japonya'da Modern Mimariye katkıda bulunan mimarlar arasında bulunan Kenzo Tange geleneksel ve modern mimarlık çalışmaları yanında Tokyo Belediye Binası ve Hiroşima Barış Merkezi projelerinde Le Corbusier'in pürizm-rasyonalizm görüşlerinden de etkilenerek Modern Mimariye yeni bakışlar kazandırdı.

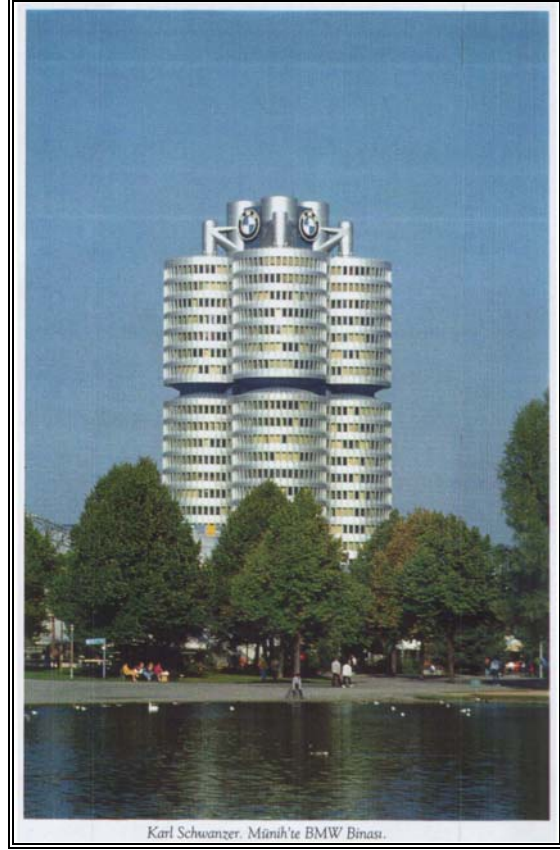
Fotoğraf 3. Kenzo Tange, Tokyo Belediye Binası

Kenzo Tange tasarımlarında binaları çevreleriyle bir bütün olarak ele alır ve insan-doğa birliğini fotoğraf 3'te görülen projesinde de olduğu gibi karesel formları dairelerle içiçe kullanarak geometrik özgürlük kurar. Bu özgürlüğü katlar arasında döşemeleri geri çekerek veya çıkımlar oluşturarak dış mekana yansıtır. Binaların formlarında boşaltmalar yaratarak yapıyı parçalar.

Japonya'da Arata İzosaki, İtalya'da Gio Ponti, Carlo Scarpa, Renzo Piano Modern Mimarlık doğrultusunda çalışmaları bulunan diğer isimlerdir.

Van der Rohe, Gropius, Mendelson, Mayer Almanya'da Modern Mimarinin öncüsü oldu. Ancak Nasyonal Sosyalist Parti (1933) iktidarı sonrasında göç etmeleri sebebiyle Modern Mimari yerini bu dönemde klasik üsluba bıraktı ve ABD'ye taşındı. İkinci Dünya Savaşı

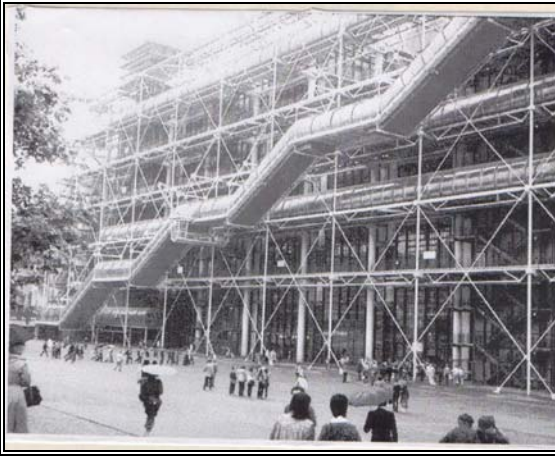
sonrasında ise Modern Mimarlık akımı Almanya'yı yeniden etkiledi. En önemli örnekleri arasında Frei Otto'nun Münih Olimpiyat Stadi tasarımı ve Karl Schwanzer'in Münih'te BMW Binası tasarımı bulunur. (Fotoğraf 4)

Fotoğraf 4. Karl Schwanzer, BMW Binası, Münih

Almanya'da Modern Mimarlığın önemli örneklerinden olan Karl Schwanzer'in BMW Binası tasarımı çevresiyle formu doğrultusunda bütünlük arzeder. Üç dairenin birarada kullanılmasıyla oluşan bir forma sahiptir. Belli yüksekliklerde çekirdeğe yönelen kesilmeler, çekirdeğin dış cepheden algılanabilirliği ve sürekli şerit pencereler önemli özellikleridir. Böylece yükselen gövde yalnlık kazanarak hem teknolojik üstünlüğü hem de insani boyutların korunması endişini taşır.

Almanya'da olduğu gibi Fransa'da da süreç içinde High Tech Mimarlığa yönelim görülür. Bunlar bir anlamda yavaş yavaş Modern Mimarlığı yaratan koşulların aşılma da olduğunu da vurgular niteliktedir. Renzo Piano ve Richard Rogers'ın Pompidou Kültür Merkezi Binası buna örnektir. (Fotoğraf 5)

Fotoğraf 5. Renzo Piano, Richard Rogers, Pompidou Kültür Merkezi Binası

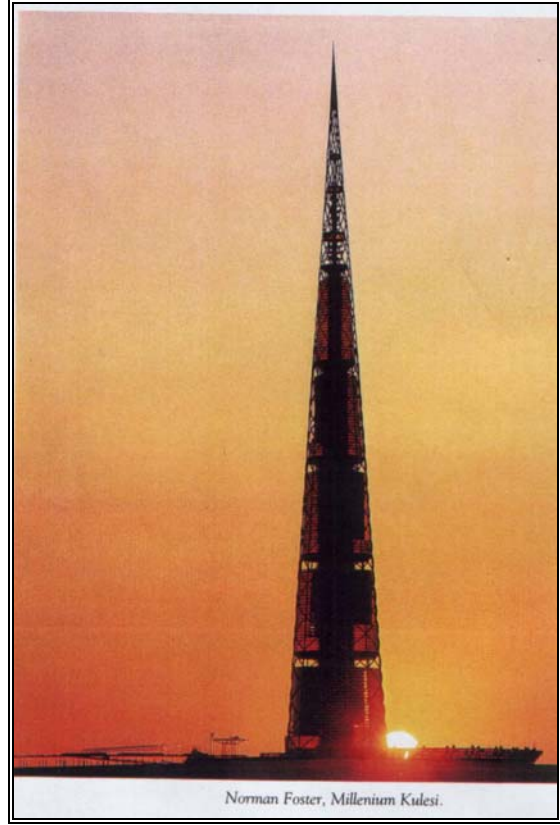
Pompidou Kültür Merkezi, kent merkezindeki farklı cephe arayışıyla göze çarpar. Modern Mimarlığın ilkelerinden yola çıkan ancak ondan uzaklaşan kutu mimarlığının net olarak algılanabildiği bir yapıdır. Hem dış cephede hem de iç mekanlarda cam ve metal malzeme kullanımı yapıyı güçlendirir. Ayrıca dış cephede kullanılan tüp geçitler dikkat çeker.

James Stirling, Norman Foster, Richard Rogers Modern Mimarlığın İngiltere'deki uygulayıcıları, ancak aynı zamanda onu değiştirmeye zorlayan mimarlardır. Richard Rogers'ın Londra Lloyd Sigorta Binası ve Norman Foster'ın Milenyum Kulesi artık High Tech Mimarlık yapısı olarak görülür.

Fotoğraf 6. James Stirling, Cambridge Üniversitesi Akademik Kütüphane, İngiltere

James Stirling'in Cambridge Üniversitesi için projelendirdiği Akademik Kütüphane Modern Mimarlığın düzgün geometrik formları yerine kare ve üçgen formun birleşiminden oluşmaktadır. Altta yeralan kare formun üstteki okuma salonlarında kesilerek üçgen hale getirilmesi binayı hareketlendirmiştir. Dış cephede beton yerine camın tercih edildiği binada iç mekanlar olabildiğince geniş tutulmuştur.

Fotoğraf 7. Norman Foster, Milenyum Kulesi

Yapıda kullanılan malzeme ve üç boyut arayışı Norman Foster'ın Modern Mimariden uzaklaşan projelerine yansıyan özelliklerdir. Norman Foster Modernizmi yeniden yorumlamaktadır. Bu yönleriyle Neo-modern anlayışa sahip mimarlar arasında yer alır. Modernizmin saf biçimler ve yalınlık ifadelerini doğrudan karşılamaktadır. Bugün Modern Mimarlık etkisini sürdürmekte ancak High Tech Mimarlığa yönelim de görülmektedir.

Modern Mimarlıktan Postmodern Mimarlığa Geçiş Süreci

Gelenekselden Moderne geçişin problemler doğurduğu, geçiş sürecinin bütünleştirici ve ilerlemeci bir süreç olmadığı, gerginlik ve çatışmalar yarattığı görüldüğü gibi, 21. y.y.'da bizzat Modern denilen gelişmelere karşı çıkış ve tepkinin de iyice belirginleştiği gözlenir. Moderne doğru gidişte, bütünleşme, meşruluk, kimlik gibi krizler oluşurken, 21. y.y. modern toplumunun, moderne geçiş krizlerinden farklı boyutta bir toplumsal kimlik krizi yaşadığı da ifade edilir. (Kalyon, 2000) Hatta modern dönemin yapısal ve kültürel temelini değiştirdiği, etkin insan anlayışı yerine kişiliğini ve özgürlüğünü yitiren bir insan tipinin ortaya çıktığı belirtilir. Böylece Modernden Postmoderne veya sanayi toplumundan sanayi sonrası topluma geçiş sürecinden bahsedilir. (Kortan, 1996) Modernden Postmoderne geçişin gündeme geldiği ve ilk küreselleşme dönemi olan modern dönemden daha farklı bir küreselleşme dönemine geçildiği ve farklı yapı ve ortamda farklı olguların öne çıktığı gözlenmektedir. Postmodernizmle farklı bir döneme geçiş ifade edilmektedir.

Postmodernizme ait yaklaşımların sonunda modernizm ve postmodernizm paradigmalarının ayrımı şekil 1'deki gibi sağlanabilmektedir. Bu ayrıma göre özellikle mimaride Modernizm; yıkıp yeniden ortaya koymayı savunurken, Postmodernizm varolanı restore ederken yeniyi farklı yorumlarla ortaya koymayı savunur.

	Modernizm	Postmodernizm
Sanat	Gerçekleşmesi beklenen bir kaderi tasvir etmek	Yaşamı onaylamak
Zaman/Mekan	Her şeyin bir yeri ve zamanı vardır	Zaman – Mekan sıkışması
Mimari	Yık ve türet	Eskiye restore et, yeniyi radikal bir tutumla yap

Şekil 1: Modernizm, Postmodernizm paradigmatik ayrımı

Postmodernizm Döneminde Mimarın ve Mimarlığın Rolü ve Konumu

Yazında Modernizm sonrası diye anılan Postmodernizm kavramı, Modernizmin içerdiği dayatmacı, katı, sert tavra karşı daha özne esaslı, bireylerin kendi kimlikleri ile aldıkları kararları içeren yeni bir süreç yaratma çabası olarak görülür. Oluşumunda teknolojik boyutlar söz konusudur. Postmodernitenin, zaman ve mekân sıkışmasından kaynaklandığı öne sürülür. Zaman ve mekân arasındaki kopuştan, Postmodernizm, daha çok bir kültürel hareket veya bir kültür içindeki hareketlerin çokluğu üzerinde odaklaşırken; Postmodernite bir kültürel durum veya oluşun ifadesine karşılık gelmektedir. Denilebilir ki; Postmodernite, 20. y.y.'da Postmodernizmin kendini bulduğu durumdur. Postmodernizm ise, o durum üzerinde düşünme ve ona bir cevaptır.

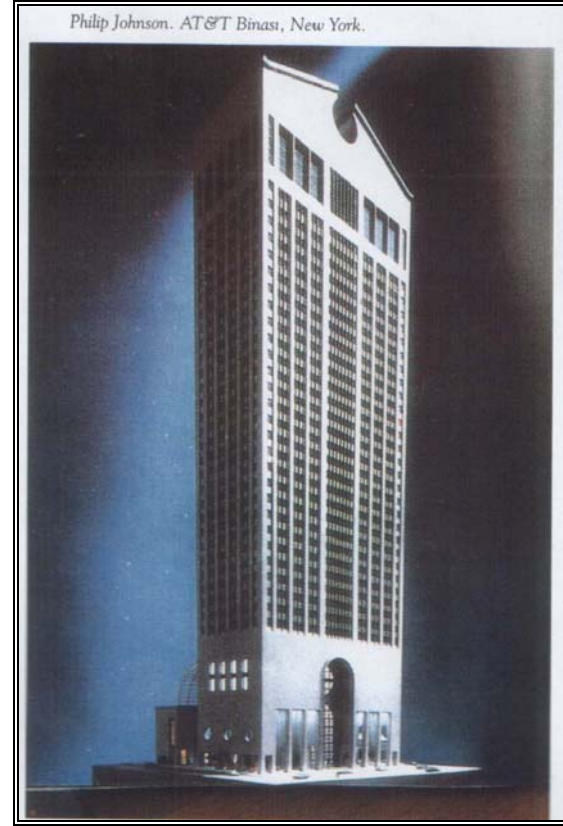
Postmodernizm özne'yi merkezi kılarak, çoğul akılcılaştırmanın yolunu açar. Böylece, Modernitenin evrensel içeriğini bozar. Bireyci toplumsal düzenlemelere olanak tanır. Hatta yerel olanı meşrulaştırır. Bu çerçevede, Modernitenin yarattığı hiyerarşi, araçsal akılcılık ve bütüncül toplumsal düzenlemelerin karşısına; Postmodernitenin eşitliği, değersel akılcılaştırması ve bireyci düzenlemeler geçer. Böylece, Modernitenin tek, evrensel ve mutlak kıldığı gerçeklik de Postmodernitede çoğul, tikel ve görelî hale dönüşür.

Postmodernite ve Mimarlık

Postmodern Mimarlık, Modern Mimarının tekdüzeliğine tepki olarak 1960'larda doğan ve Modernizm öncesi, özelde ise antik, dönemlerin mimari öğelerini yeniden ön plana çıkararak 1970'lerde biçimlenmeye başlayan yeni bir seçmeci akımdır. Postmodernizmin öncüleri Robert Venturi ile Charles Moore'dur. Venturi. Mies Van Der

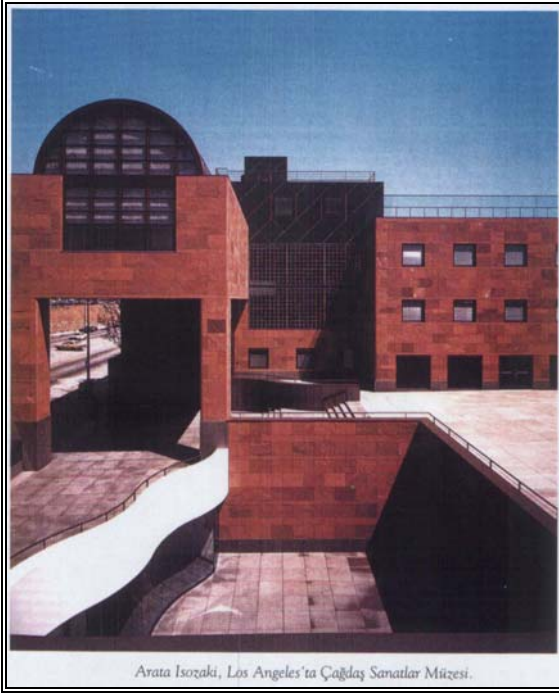
Rohe'un "Az Çoktur" (Less is More) sloganının karşısına "Az Sıkıcıdır" (Less is Bore) sloganıyla çıktı.

Postmodernizmin tartışıldığı alanların başında, mimarlık gelir. Bunun temel nedeni Postmodernitenin hem felsefik, siyasal düzlemlerde, hem de yaşam anlayışı ve normlarında değişmelerin hem sonucu olması, hem yenilerini yaratmasıdır. Mimarların Postmodern olarak nitelendirilen somut ürünler, yapılar ortaya koymaları da bunların hem sonucu hem de geliştiricisidir. "Ayrıcalıklı bir estetik dil" olarak mimarlık, belki de "geç-kapitalizm ile Postmodern deneyim arasında en dolaysız ilişki"nin gösterilmesini sağladığı için, Postmodernizm tartışmalarında bu kadar ön plana çıkar. (Adams, 1998) Buna, Postmodernizmin, temel olarak bir mekan estetiği, yeni bir görsellik estetiği olduğu iddiası da eklenebilir. Postmodern Mimariye ilgi kazandıran isim New York'taki AT&T Binası ile Philip Johnson'dır. Postmodernizmin savunucuları arasında; Avustralya'da Hans Hollein, İspanya'da Ricardo Bofill, Fransa'da Christian de Portzamparc, İtalya'da Paolo Portoghesi, Japonya'da Arata Isozaki ve Yasafumi Kijima isimleri yer alır.

Fotoğraf 8. Philip Johnson, AT&T Binası, New York

Fotoğraf 8'de görüldüğü gibi Philip Johnson'ın AT&T Binası tasarımı Postmodernizmin antik dönem mimari öğelerini yeniden diriltme ve heykelsi biçim yaratma yaklaşımlarını doğrudan karşılamaktadır. Bu haliyle Modern Mimarının kurallı yaklaşımlarını temelden reddeder.

Arata Isozaki, Los Angeles'ta Çağdaş Sanatlar Müzesi.

Fotoğraf 9. Arata Isozaki, Çağdaş Sanatlar Müzesi

Çağdaş Sanatlar Müzesi projesinde az çizgiyle çok şey ifade etmeyi başarmış olması, Arata Isozaki'yi Postmodernizm akımının uygulayıcılarından biri olması ünvanını sağlamıştır. Richard Meier ve Frank Gehry Postmodern Mimari tutum içinde olan diğer isimlerdir.

Fotoğraf 10. Robert Venturi, Tucker House, New York

Dünyada Postmodern Mimarlık savunucuları ve örnekleri ise şöyle yerleştirilebilir; Venturi'nin Tucker Evi projesinde ilk göze çarpan özellik, kullanılan Postmodernizmin antik Yunan Mimarlığı'na ait üçgen alınlıktır. Bu yolla Modern Mimarlığın geçmişini yinelenmeyi reddeden, yalın, düzgün geometrik formları yeğleyen tutumunu yerle bir etmiş oldu. Diğer bir özelliği ise net ve az çizginin kullanılmış olmasıdır.

Frank O. Gehry, Paris'te Amerikan Müzesi.

Fotoğraf 11. Frank O. Gehry, Paris'te Amerikan Müzesi

Frank Gehry'nin fotoğraf 11'de görülen Amerikan Müzesi tasarımında birbirine zıt geometrik formlar az, ancak karmaşık çizgiyle bir araya gelir. Bu yaklaşım Frank Gehry'yi Postmodernist yaklaşım yanında Geç-modernist yaklaşımın da içine sokar. Gerçekten Postmodern Mimarlık, ürünleriyle bir karmaşa ve geçiş döneminin sonucu durumundadır. Bu durum dönemin mimarlarının çeşitli çalışmalarında gözlenir. Örneğin; İtalya'da Aldo Rossi Modern Mimarlığa karşı çıktı ancak Postmoderniteden öte Geleneksel Mimarlık, Neoklasik Mimarlık örnekleri verdi. İkinci Dünya Savaşı sonrasında ise çalışmalarında Neo-rasyonalizm akımı etkili oldu. Postmodern Mimaride genelde cepheye dekoratif bir işlev tanıyan, biçimi aynen alan, üsluplaştıran, abartan, karikatürize eden davranışlar görülmektedir. Bunun en açık örneği fotoğraf 12'de görülebilir. Postmodernizmin bilinçli olarak Modern Mimariye karşı çıkması keyfi süslemeyi yeniden mimariye sokmuştur. Üsluplaştırılmış Yunan ve Roma sütunları, alınlıklar, pop art öğeleri Postmodernist yapıların cephelerinde sık sık görülür. Postmodernizm bir yandan geçmişi yeniden canlandırmayı savunurken öte yandan günümüz kent görüntüsünü etkileyen pop sanatı öğeleri, reklam ışıkları gibi anonim öğeleri mimari öğe olarak benimser. Böylece Postmodernizm günümüzde kentlere de yansımıştır. Rasyonalistler kent öğelerini kentin simgesel öğelerinden yararlanarak oluşturmak isterken Postmodernistler değişik malzemenin şaşırtıcı tarzda bir araya getirilmesiyle kentlere organik, kendiliğinden gelişmiş havası vermek istemektedirler. ABD Almanya ve Fransa'da Postmodern akıma uygun mahalleler, kent parçaları geliştirilmiştir. (Adams D.J., 1998)

Fotoğraf 12. Disney Merkez Yapısı, California

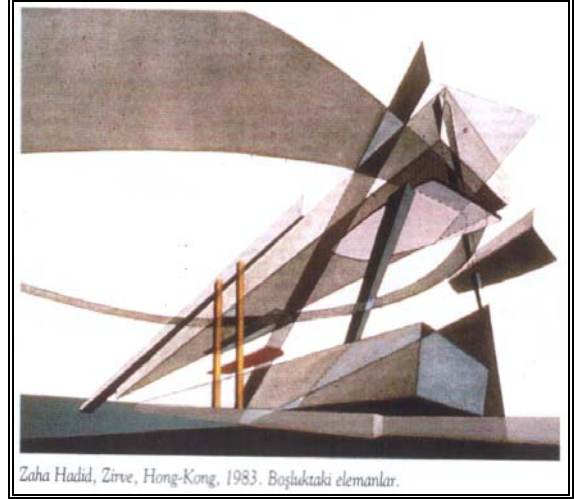
Postmodernite Sonrası Dönemde Mimarın ve Mimarlığın Rolü ve Konumu

Postmodernizm sonrasında ortaya çıkan akımlar arasında bulunan Geç-modernizm ve Neo-modernizm gelecekte mimarın ve mimarlığın rolü ve konumunun ne olacağına ilişkin ipuçları verir durumdadır. Neo-modernin öncüsü olan Peter Eisenman, işlevciliği reddeder, biçimi tasarım yöntemi olarak önerir. Bu yaklaşım aynı zamanda Dekonstrüktivist çalışmalarda da örneklerini bulur. Neo-modernizm terimi ilk kez 1982'de New York'ta geçer. Bernard Tschumi'nin Park de la Villette'deki "foliler" (Folies; bahçe ve parklarda yalnızca görsel bir etki bırakmak üzere tasarlanmış yapı) tasarımı örnek teşkil eder. Foliler konstrüktivist formlarla oynanan zengin bir oyundur, ancak maniyerizmin aynı zamanda geç-modernizmin de bir özelliği oluşu tasarımın yanlısını oluşturur.

Fotoğraf 13. Bernard Tschumi, Park de la Villette "Foliler" (Folies)

Neo-modern ve Geç-Modern terimleri bugün de tartışılmaktadır. Foster, Rogers ve Hopkins Geç-modern olarak, Eisenman, Tschumi, Libeskind, Fujii, Koolhaas, Hadid, Morphosis ve Mejdruk Neo-modern olarak anılır. Neo-modernizmde çalışmalar biçimler arasındadır. Bunun bir örneği fotoğraf 14'te görüldüğü gibi Hadid'in Zirve adlı çalışmasında gözlenebilir.

Fotoğraf 14. Zaha Hadid, Zirve, Hong Kong

Görülen odur ki, Modernizm, çağdaşlaşmanın ideolojisi ve biçimidir ve karmaşası, tüm Üçüncü Dünya Ülkeleri endüstrileşinceye ve çağdaşlaşmanın sorunları kesinleşip Postmodern paradigmanın dünyaca benimseneceği zamana dek sürecektir. (Jencks,1996)

Sonuç

Çalışma içinde gerçekleştirilen araştırmalarda, gelecekte mimarlığın mekana bakış açısının "mekansızlaşma"ya yöneldiği, yine de mimarın-mimarlığın tasarım rolünün devam ettiği gözlemlendi. Ancak tasarım ölçütlerinin "mekanın daralması" yönünde değişimler geçireceği ve çizim araçlarının teknolojik yeniliklerle gelişmeye devam edeceği saptandı. Değişimler tasarımın sunumunu zenginleştirmekte ve uygulama aşaması öncesinde ayrıntıların daha net görülebilmesi yönünde yarar sağlamaktadır. Dolayısıyla uygulama aşamasında karşılaşılabilecek hataların önceden belirlenmesine katkıda bulunmaktadır.

Fotoğraf 15. "Mekansızlaşma" Jeff Gompertz, Kapül Otel

Bugün üzerinde hala tartışılan bir süreç olan Postmodernizm esas itibarıyla bir karmaşadır. Modern öncesi süreç olan; Pre-modern, Modernizme geçiş dönemi olan Sanayi Devrimi, Reform-Rönesans hareketleri dönemlerindeki karmaşayı temsil etmektedir. Modern sonrası süreç olan; Postmodern ise, günümüz Bilgi Çağı'nın karmaşasını temsil etmektedir. Günümüzdeki tanımlama ve özümseme çalışmaları sonrasında gelecekte bu süreçlerin ayrımı net olarak yapılabilecektir. Bu ayrım Modernizmin günümüz koşullarını karşılamayan tavrını, Postmodernizmin çözüm arayışlarıyla bütünleştirecektir. Günümüzdeki hızlı gelişim nedeniyle yeni oluşacak bu yaklaşıma bir isim vermek bu özümsemeler öncesinde mümkün değildir. Günümüzde Neo-modernite olarak adlandırılan "Yeni Modernite" gelişimini doğru tamamlarsa çözüme ulaşabilir. Çünkü "modern" terimi her dönemde geçerliliğini korumaktadır.

Küreselleşme sürecinde olan dünyamızda terimlerin oluşturduğu karmaşa sürmektedir. Mekansızlaşmaya doğru gidilen yaşam tarzında mimarlık mesleğinde ve eğitiminde de genelleme yapılması, sınırların kaldırılması, meslek politikasının belirlenmesi gerekmektedir. Teknolojik gelişmelerin de etkisiyle yeni akımların ortaya çıkma olguları sürecektir. Ancak Modernizmin açılımları yapılmaya devam edilecektir. Üzerinde durulması gereken önemli bir nokta da 21. y.y. mimari örneklerinin yalnızca

bir mimari akımın özelliklerini taşımadığı, birden fazla akıma ait özellik gösterebildiğidir.

Sonuç olarak mimarlık mesleğinin ve mimarın, rolü ve konumu, tarihsel süreçte, değişimler, gelişmeler, çeşitlenmeler sonucunda hem önem kazanır, hem önemsizleşebilir. Ancak her zaman ve mekan diliminde, dönemin özgün ekonomik, sosyal, politik, kültürel dinamikleri ile karşılıklı etkileşim içinde belirlendiği öne sürülebilir.

Kaynaklar

1. Adams D.J., 1998, Yazılı Görüşme, Postmodernizm, www.google.com/postmodernizm/, Çev: Yrd. Doç.Dr. Temel Yeşilyurt.
2. Jencks, C., Yapıdan Seçmeler 9- Mimari Akımlar II- Yeni Modernler, Temmuz 1996, YEM Yayınları, İstanbul, s.68-90.
3. Kalyon, H., 2000, Yazılı Görüşme, Modern ve Postmodern Üzerine, www.milliyet.com/sanat/
4. Kortan, E., 1996, Yapıdan Seçmeler 9 - Mimari Akımlar II - Modern ve Postmodern Mimariye Eleştirel Bir Bakış, YEM Yayınları, İstanbul, s.36-48.
5. Küçük, M., 2000, Modernite Versus Postmodernite, Vadi Yayınları, 3. Baskı, Ankara
6. Lyotard, J.F., 1997, Postmodern Durum, Çev:Ahmet Çiğdem, Vadi Yayınları, 2. Baskı, s. 156-159.
7. Modernizmden Postmodernizme, Yazılı Görüşme, www.arabul.com/postmodernizm/
8. Ostertag, R., Yapıdan Seçmeler 9- Mimari Akımlar II- Çağdaş Mimarlık, Temmuz 1996, YEM Yayınları, İstanbul, s.106-122.
9. Postmodernizmi Anlamak, Yazılı Görüşme, www.arabul.com/postmodernizm/
10. Anahtar Kelimeler; Postmodernite, Postmodernizm, Postmodern Mimari, Modernizm, Mimari Akımlar.
11. Yapı'dan Seçmeler 9, 1996, Mimari Akımlar II, Yem Yayınları, İstanbul
12. Yurtsever, H., Yapıdan Seçmeler 9- Mimari Akımlar II- Modernizm ve Postmodernizm